

תוכן העניינים

מבוא.....	עמ' 2-4
פרק א': חדרי הלב ופרוזדוריו ב-"אחות".....	עמ' 5-11
פרק ב': פרק ב': חדר, חרדה וחלום ב-"לבית אבא".....	עמ' 12-17
פרק ג': בין חדר לחדר.....	עמ' 19-23
סיכום.....	עמ' 23
רשימה ביבליוגרפית.....	עמ' 24-25

מבוא

מטרתה של עבודה זו היא לחקור את תפקידו של המרחב החדרי בכינון הנראטיבי, העלילה והדמויות בשני סיפורים קצרים שכתב ש"י עגנון בתקופות שונות ובהקשרים שונים ביצירתו. נשאף לטפל במרחב החדרי, האינטימי, המחייב בני אדם לשהות בקרבה פיזית ומקרין מתוך כך על המתרחש בנפשם נוכח הנסיבות. ננסה להוכיח כי תכונותיו של המרחב החדרי מקרינות ומשפיעות על כל המתרחש בסיפור ברובד הגלוי וברובד הסמוי כאחד. זאת נעשה באמצעות התייחסות ניתוחית לשני סיפורים קצרים מפרי עטו של עגנון: "אחות" ו-"לבית אבא".

הבחירה בשני הסיפורים הללו אינה מקרית והיא נעשתה דווקא משום היותם כה שונים זה מזה הן מבחינת מקומם ביצירתו של עגנון מבחינה כרונולוגית וסגנונית והן מבחינת סוגת המשנה שלהם: "אחות" הוא סיפור ריאליסטי מודרני, ואילו "לבית אבא" הוא סיפור סוריאליסטי מיסטי מודרני אף הוא המעלה סוגיות קיומיות בעוד דמיון וחלום משמשים בערבוביה ומעוותים כל נראטיב הגיוני. נראה כי הבדלים סגנוניים אלה בין הסיפורים לא משפיעים על העובדה שהמרחב החדרי הוא אלמנט מרכזי ומכונן של העלילה ושל התפתחות הנראטיב כמו גם של עיצוב הדמויות.

ראשית וראשונה, נערוך סקירה קצרה של מאפייני הז'אנר, הסיפור הקצר, כפי שהם מופיעים במילון מונחים לספרות. בהמשך נדון באופן מעמיק בכל אחד מן הסיפורים ולסיום נסכם ונשווה את אופן תפקודו של המרחב החדרי בשתי היצירות בצל תפקידו המכונן של המקום בכלל: חדרים, בתים, פרוזדורים, כניסות ויציאות ביצירות. שני הסיפורים נבחרו כאמור דווקא משום שהם אינם דומים זה לזה בתמות המרכזיות שלהם ובסגנונם.

בבואנו לחקור את הסוגייה המהווה נושא לעבודה זו, נשתמש במגוון של ספרות אקדמית רלוונטית לסיפוריו של עגנון, בהם משל רומן כצמן, זיוה שמיר, הלל וייס, ברוך קורצווייל, עליזה שנהר ואחרים. חלק מן הספרות רלוונטית במישור ליצירות ואילו פריטי ספרות אחדים הם יותר כלליים ומשמשים מסד מחקרי לעבודת הניתוח. יצוין כי מבחינה מסוימת יש אולי בעבודתנו זו משום חידוש, מאחר שלא מצאנו בספרות אקדמית עיסוק מפורש במוטיב החדר בסיפורי הקצרים של עגנון. לכן תהא זו תקוותנו כי נרים תרומה צנועה לפתיחת אופק לכיוון מחקרי חדש.

"אחות" הוא סיפור ריאליסטי שנכתב בתקופה היפואית של עגנון עת הגיע בגיל 19 לארץ ישראל היא פלשתינה ואילו "לבית אבא" הוא סיפור סוריאליסטי, חלומי שיש בו מוטיבים דתיים וחסידיים ורבדים פילוסופיים עמוקים ורבים והוא רחוק מאד בהקשרו מחולות נווה צדק ונווה שלום. בפתיחת הדיון בכל אחד מן הסיפורים נביא את הרקע הקונטקסטואלי לכתבתם ולאחר מכן נכנס לעובי הקורה הספרותית ולמוטיב החדר כנזכר לעיל. העבודה תהיה איפה בת ארבעה פרקים: המבוא הנוכחי בו אנו מתארים את הסוגייה הנחקרת ואת שיטת העבודה, פרק א' ובו דיון מעמיק בסיפור "אחות", פרק ב' ובו דיון מעמיק בסיפור "לבית אבא" ופרק ג' בו נשווה בין ממצאי שני הפרקים הקודמים ונסכם את טיפולנו בסוגייה הנחקרת על רקע מקומו של המרחב החדרי והבייתי ביצירתו של עגנון בכלל על פי הספרות המחקרית.

על פי ההגדרה הלקסיקאלית, סיפור קצר הוא יצירה ספרותית אפית בפרוזה שהיקפה מצומצם. בשל הצמצום היא מוסרת בדרך כלל אפקט רגשי יחיד או אירוע אחד באמצעות מספר קטן של סצנות, לרוב אחת בלבד. קוצר היריעה, לפי ההגדרה, מכתוב נראטיב מוגדר ועלילה פשוטה שאינה מורכבת יותר מדי. הדמויות מרוכזות בסצנות הללו, ולעיתים אף אין הן מגיעות לכלל פיתוח מלא, מה שנותר לדמיונו של הקורא, גם כאשר המספר הוא יודע כל. אמנות הסיפור הקצר נבחנת בדרך כלל ביכולתו של הסופר ליצור שלמות מתוך הצמצום, או למרות הצמצום. אם נשוב רגע לענייננו, המרחב החדרי, הרי שכלל זה ניתן להשלכה גם עליו. בסיפורים קצרים בהם בחרנו לדון, החדר המצומצם מאפשר לעלילה ולדמויות ליצור שלמות ספרותית מתוך כך שהוא קטן ומוגבל ולכן מעצים וממצה את הרגשות ואת המחשבות של הגיבורים תוך שימוש בדמיונם של הקוראים (מילון מונחים לספרות).

מקובל להניח כי סיפור קצר מתפתח בדרך כלל על פי המודל הידוע של התחלה-אמצע-סוף, כאשר האירוע היחיד בו הוא עוסק משחק תפקיד מכריע בחיי הגיבור או הגיבורים. אולם, על פני מישור שטחי זה לכאורה, יוצרים הסופרים רבדים נוספים, מהם ריאליסטיים ומהם סוריאליסטיים, מהם גלויים ומהם סמויים, המקנים לסיפור הקצר עוצמה והשפעה רגשית חזקה, דווקא בגלל הממדים הצנועים והמרוכזים. ממדים אלה מחייבים שימוש בסימבולים, במטפורות, ברמזים וברמיזות (שם, מילון מונחים לספרות).

הגיבור הראשי עובר לרוב שינוי במהלך הסיפור, בדרך כלל השינוי כרוך בהתפכחות, בהארה, בהפנמה או בחזיון, ולכן סופו של הסיפור הקצר יש בו משום "שורת מחץ" שהיא שיאו והיא מופיעה בדרך כלל בסוף. מושג הזמן בסיפור קצר הוא לעיתים ליניארי כרונולוגי ולעיתים חורג מגבול ההיגיון